

Kritiske Bemærkninger.

Af

Marcus Rubin.

I Aaret 1809 motiverede Redaktøren af »Lærde Efterretninger« sin Ansøgning om, at Tidsskriftets Forfattere maatte være anonyme, mod Redaktørens Ansvar, med at Forfatterne »befinde sig indenfor Hovedstadens Volde, ere hinanden bekendte og derfor nødigen ville, med Navns Underskrift, træde offentligen op enten for at rose eller dadle hinanden.« Med Hensyn til Rosen er nu Faren mindre. Hæderlige Mænd ville ingen Fristelse have til at sige andet rosende om hinandens Arbejder, end de fuldt ud kunne staa ved; her er det maaske endda det heldigste, at Navngivelsen er Reglen, Anonymiteten Undtagelsen, ellers vil kun den, der gaar ud paa at smigre, sætte sit Navn under, medens paa den anden Side de anonyme Artikler ville miste endel af deres Værd, fordi man ikke véd, om der stikker Kammeraderi-Ros bagved, eller om det er en virkelig kompetent Dommer, der udtaler sin Anerkendelse. Helt anderledes med Dadlen. At sige Sandheden er en god Ting, men skal den siges med Fare for de Folks Uvilje, man personlig sætter Pris paa,

vælge de Fleste at tie stille, da de jo i Reglen kunne skubbe sig ind under, »at de ikke ere blevne spurgt«, og Sandheden vil derfor hyppigt ikke blive sagt, naar det skal være nødvendigt at stille sig Ansigt til Ansigt med den Paagældende. Man kan være en særdeles hæderlig Mand og alligevel ønske at undgaa en saadan Situation — og, hvis man mener, der bør tales, derfor kun ville gøre det anonymt —, og overfor dadlende anonyme Udtalelser af uhæderlige Grunde maa man have Tillid til, hvad en Redaktion, som den bør være, vil optage.

Konsekvensen af disse Udtalelser burde være, at jeg fremsatte de følgende Bemærkninger om det sidst udkomne Bind af »Statistisk Tabelværk« anonymt, thi jeg staar i et saa venskabeligt Forhold til Chefen for det kgl. statistiske Bureau, der stedse har vist mig den størst mulige Imødekommen, at jeg meget nødigt vil blive Genstand for nogen Uvilje fra hans Side. Hertil kommer, at min egen Stilling vel kunde gøre mig forsigtig, efter Reglen: »Den, der bor i et Glashus, o. s. v.« Men paa den anden Side vilde jeg dog som Medudgiver af nærværende Tidsskrift faa en Del af Ansvaret; dernæst ere mine Bemærkninger tildels kun en videre Udførelse af Udtalelser og Antydninger, jeg fremkom med paa den nationaløkonomiske Kongres i 1888 — altsaa under fuld Offentlighed — og som ingen forstyrrende Indgriben havde; endelig er der nu til Overflod fremkommet Misstemningsudtalelser imod Statistisk Bureaus Tabelværker, i Reglen uden positiv Motivering, saa at jeg synes, man hellere fra faglig Side rent ud maa sige, hvad der menes, end at Sagen vedblivende, til Skade for alle Parter, skal drøftes i det blaa.

Naar Lovforslaget om det statistiske Statsbureaus Reorganisation nu paa tredje eller fjerde Aar intet Skridt er kommet videre i Rigsdagen, skyldes dette aabenbart ikke storpoltiske Grunde. At trevle Aarsagerne til Misstemningen op i det enkelte er dog ingenlunde min Mening; nogle af dem ere vel heller ikke meget bevendt. Jeg skal saaledes ikke fordybe mig i Debatten om, hvilket Omfang Administrationen bør have. Heller ikke skal jeg komme ind paa Spørgsmaalet om den sene Fremkomst af mange af de statistiske Arbejder. Det skal indrømmes, at i hvert Fald til videnskabelig Brug har det mindre at betyde, om en Tabelrække fremkommer et Aar før eller senere, maaske kunde endda Udgivelsen opsættes endnu mere, naar der da blot lidt hyppigere og mere betids fremkom gode summariske Oversigter. Om adskillige andre Anker og Indvendinger kan jeg hen-vise til mit førnævnte Foredrag af 1888. Af mangfoldige Grunde vil jeg ikke heller foretage nogen Gennemgang af hver Art af Tabelværkerne, og med fuld Sandhed kan det iøvrigt ogsaa siges, at enhver Virksomhed af et saa overordentligt Omfang som Statistisk Bureaus nødvendigvis maa indeholde spredte Fejl, man ikke for stærkt maa hænge sig i. Gaar man ud paa at finde Manglerne i de Rækker af Bind, der hvert Aar publiceres, hvor let vil man da ikke blive uretfærdig, overse Vanskelighederne og ikke tilstrækkelig paaskønne den store Samvittighedsfuldhed, hvormed der arbejdes.

Men én Hovedanke kan man ikke lade ligge. Det er overfor Manglen paa Aktualitet. Ikke blot i Tid, nej i Stofvalg og Stofbehandling. Exemplernes Antal er legio. Lige fra det for 10 Aar siden udkomne

Folketællingstabelværk, med de usalige Færøer slæbende med i selvstændige Beregninger og selvstændige Tabeller gennem hele Indledningen og Bogen, indtil det nyligt udkomne Sammendrag, der paa et saa væsentligt Felt som Vielser, Fødsler og Dødsfald endnu i 1893 kun medtager Opgivelserne til 1889 (ihvorvel Bureauet maa have let handleligt Materiale indtil 1891), viser sig en Mangel paa rigtigt Skøn over, hvad der skal udelades, og hvad der skal medtages. Men som udførligt Exempel vil jeg nøjes med at omhandle det nu udkomne Tabelværk, det i disse Dage udsendte kriminalstatistiske Bind, thi det er det, der har givet mig den sidste Anledning til nærværende Artikel.

Det siger sig jo selv, at man i statistiske Tabelværker saavidt muligt skal bibeholde Rammerne fra det ene Bind til det andet for Sammenligningens Skyld, og skal der ske nogen Forandring, maa man helst gøre den saaledes, at den, der vil ofre nogen Tid paa Sammenligningen, dog med noget Arbejde vil kunne gennemføre den (idet f. Ex. Tabelværket gør opmærksom paa, hvilke af de nye Rubriker der forefindes implicite i de gamle osv.). Som Regel altsaa er det rigtigt at undgaa Forandring. Dog, hvis Arbejdet overhovedet skal gaa fremad, er det selvfølgelig Ledelsens Pligt at fremhæve og særlig faa undersøgt de Forhold, om hvilke der navnlig er Spørgsmaal i Tiden, ovenikøbet naar Tallene her af sig selv maa vække til Estertanke. Men man har Indtryk af, at Statistisk Bureau, naar det er færdigt med sine Arbejder, ikke selv har megen Lejlighed til at benytte dem, og at det derved let forbliver uopmærksomt paa de Data, der ere af Vigtighed, de Spørgsmaal, der bør fremdrages, de Mangler, der

fremtidig ere at rette. Heri synes noget af Forklaringen at ligge til, hvad der nu skal omhandles.

Man erfarer af Kriminalstatistikens sidste Bind (Statist. Tabelværk, 4de R., Litra B Nr. 8, Kbhvn. 1893), behandelende »Den kriminelle Retspleje i Aarene 1886—1890«, at Ejendomsforbrydelserne ere aftagne, Forbrydelserne mod Sædeligheden tiltagne. Det første Fænomen er allerede iagttaget tidligere baade herhjemme og andetsteds og kan maaske bl. a. sættes i Forbindelse med den større Selvfølelse, der er fulgt med fjerde Stands højnede Stilling, ikke mindst ved Virkningen af dens egen Association: man vil muligvis gøre Revolution, men man vil ikke være med til at stjæle Sølvkeer. Saameget betænkeligere synes da det andet Fænomen, thi naar man nødig vil være gemen Lovovertræder og dog gør sig skyldig i paagrivelige Sædelighedsforbrydelser, da maatte dette jo synes at hænge sammen med den saa stærkt omtalte Nedgang i den kønslige Moral, der har forvirret Begreberne, forøget Frækheden, saaledes at selv Ønsket om at holde sig borgerlig »honnet« overfløjes af den utøjlede og misledte Drift. Hvor tale ikke Tallene til Gunst for denne Opfattelse! Antallet af »Andre Forbrydelser mod Sædeligheden« udgjorde i Femaaret 1881—85: 1413, men i Femaaret 1886—90: 2340 — en Forøgelse i disse Forbrydelsers Antal i et eneste Femaar paa henved 1000! Indledningen kommer da ogsaa gentagne Gange tilbage til denne Forøgelse, og man føler sig ingeniende hyggelig derved.

Og dog ere disse Tal i højeste Grad vildledende — dobbelt vildledende, fordi der ikke med et Ord angives deres ejendommelige Art. Gruppen af

Sædelighedsforbrydelser deles i Tabelværket i 3 Underafdelinger: 1) Blodskam (Strfl. §§ 161—65), 2) Voldtægt og lignende Forhold (Strfl. §§ 168—71), 3) Andre Forbrydelser mod Sædeligheden. De to første Sæt ere, trods Befolkningens Tilvæxt fra 1881—85 til 1886—90, begge kendeligt aftagne: Blodskam fra 105 til 77, Voldtægt fra 119 til 106. Men naar disse Forbrydelser — Udtrykkene for Familjelivets dybeste Depravation og for det forvorneste Brud paa al sædelig Orden, de Forbrydelser, Lovene ramme haardest, og for hvilke endnu langt op i dette Aarhundrede Dødsstraf var paabudt —, naar disse Forbrydelser ere ret betydeligt aftagne, hvordan forklares saa egentlig den enorme Stigning i »Andre Sædelighedsforbrydelser« ? Det er saameget mærkeligere, som ogsaa et andet Sæt af Sædelighedsforbrydelser eller dermed beslægtede Forhold er aftaget — absolut, trods Befolkningens Tiltagen: Bigami (Strfl. § 160) fra 10 til 6, Fosterfordrivelse (Strfl. § 193) fra 56 til 41, Fosterfordrivelse (Strfl. § 193) fra 65 til 48, Barnefødsel i Dølgemaal o. l. (Strfl. §§ 194—95) fra 61 til 52.*) Hvad er der da i Vejen med »Andre Sædelighedsforbrydelser«, hvorfra denne Stigning paa henvend 1000?

Ja, et fuldgyldigt Svar udelukker Tabelværket. Det er nemlig indrettet saa ejendommeligt, at Tallene for »Andre Sædelighedsforbrydelser« angive Domfældte for Overtrædelse af samtlige ikke foran nævnte Sædelighedsparagrafer (nemlig §§ 159, 166—67, 172—78, 180—85). Det vil sige, at under én og samme Kategori,

*) I Forbindelse med disse Tal vil det maaske ogsaa være af Interesse at nævne, at af hver 1000 Levendefødte udgjorde Antallet af Uægtefødte i 1881—83: 102, i 1884—86: 99, i 1887—89: 94.

saaledes at Tallene ikke kunne udskilles, er sammentaget Paragrafen om Hor (der i Reglen ikke paatales, og der straffes med Fængsel eller Bøder) med Paragrafen om Erhverv ved Utugt (d. e. Grundbestemmelsen for Prostitutionsordningen), med Paragrafen om usædelige Avisartikler osv. (Fængsel eller Bøder), med Paragrafen om Utugt med Pigebørn under 12 Aar (»Strafarbejde indtil 8 Aar, forsaavidt Gerningen ikke efter sin Beskaffenhed medfører højere Straf«) osv., hvorom henvises til de citerede Paragrafer i Loven.

Er der nu Rimelighed i denne Rubricering? Da jeg i 1888 bl. a. indvendte mod vor Handelsstatistik, at den tog Petroleum ind under »andre Olier«, Tændstikker sammen med »forgylt Snedkerarbejde«, og at de paagældende Oplysninger derved bleve lidet værd, svarede man mig ved at henvise til Toldparagraferne, der slog disse Artikler sammen, som om det ikke netop var den statistiske Administrations Sag at faa saadanne vigtige Poster udskilte ved Originaloptegnelserne, hvad der godt kunde lade sig gøre. Men nu at tage hele Massen af løsagtige Kvinder, der underkastes Fængselsstraf, sammen med de forhaabentlig isoleret forekommende Slyngler, der mishandle Smaabørn — skal dette være Statistik, der kan bruges til nogetsomhelst?

Jo, desværre, den kan bruges til at vildlede, thi den giver jo falske Forestillinger. Prøver man nemlig at hjælpe sig selv frem gennem Tabelværkets Talrækker og sammenligner man disse med de foregaaende Bind, faar man i hvert Fald endel af Opløsningen i Hænde. Man finder saa, at Antallet af Domfældte for »Andre Sædelighedsforbrydelser« udgjorde for Mandkønnets Vedkommende i 1881—85:

598, i 1886—90: 839, for Kvindekønnets Vedkommende henholdsvis 815 og 1501, d. v. s., at af den hele Tilvæxt paa 927 faldt de ca. 700 paa Kvindekønnet. Tager man særlig København, »det store Babylon«, faar man Forklaringen end bedre i Hænde. Her vare de tilsvarende Tal i de to Femaar for Mandkøn henholdsvis 161 og 236, for Kvindekøn 540 og 1130. Nu er jo imidlertid Befolkningen i København steget i de fem Aar, og jeg har da, paa Grundlag af Folketællingstallene for Befolkningen over 10 Aar ved de tre Tællinger 1880, 1885 og 1890, udregnet, hvor stor Tilvæxt selve Befolkningsforøgelsen skulde skabe i Tallet paa disse Forbrydelser i 1886—90, og hvormeget der derefter gaar paa Konto af selve den stegne Kriminalitet. Resultatet er:

	Mandkøn	Kvindekøn
Skulde være...	184	618
Er.....	236	1130

Den virkelige »kriminelle« Tilvæxt — i mere end én Betydning af dette Ord — er saaledes her i Hovedstaden 10 pr. Aar for Mandkønnet, 102 pr. Aar for Kvindekønnet. Om de 52 ekstraordinære mandlige Domfældte skulde skyldes f. Ex. en Gruppe af Forhandlere af utugtige Billeder og andre lignende Lovovertrædere eller mere brutale Forbrydere, skal jeg lade være usagt. Men at de 512 ekstraordinære kvindelige Domfældte omtrent udelukkende ere »løsagtige Fruentimmer«, er udenfor enhver Tvivl. Man ser nemlig af Tabellerne, at Springet ligger fra 1886 til 1887 — hvis Forholdene i 1886 havde holdt sig, havde det samlede Tal for Femaaret vist Nedgang for »Andre Sædelighedsforbrydelser« ligesom for de efter de øvrige Sædeligheds-

paragrafer Domfældte —, og dette stemmer med, at efter Københavns Politis Aarsberetninger udgjorde Antallet af Kvinder, som i Aarets Løb havde været Genstand for Politiets Undersøgelse som mistænkte for Løsagtighed:

1881—85 gnstl.	614
1886	517
1887	955
1888	1017
1889	1055
1890	990

Med andre Ord: Tilvæksten i »Andre Sædelighedsforbrydelser« har væsenlig sin Rod i, at den energiske Inspektør Korn i Aaret 1887 afløste den til Døden sygelige Inspektør Thorsen som Chef for Københavns Sundhedspoliti, hvorunder henhører Tilsynet med de løsagtige Kvinder.

Om alt dette ikke et Ord i Tabelværket. Trods Spørgsmaalets store Vigtighed end ikke en Antydning af en Undersøgelse. Den samme Sammenblanding af Paragrafer som i foregaaende Tabelværker ogsaa i dette, og selv efter Sammenblandingen den samme skabelonmæssige Behandling som i foregaaende Indledninger ogsaa i denne. Maaske vilde ogsaa en virkelig Interesseret have søgt andre Paragrafer skilte ud. Man ser, at Antallet af Domfældte for Vold paa Personer er gaaet ned, samtidig med at Forbrydelser mod den offentlige Myndighed og Orden er i stærk Tilvæxt; ligeledes er »Andre Forbrydelser« stegen i Tal. I sidstnævnte Rubrik indgaar Straffelovens § 210, der bl. a., kortelig sagt, indeholder Straffebestemmelsen for Vold og Trusler osv. mod »Skruebrækkere«. Den, der var lidt føl-

som for Tidens Puls, havde maaske i Forvejen sørget for at faa denne Paragraf særlig udskilt og havde da muligvis faaet Oplysning om, dels hvorfor »Andre Forbrydelser« ere stegne i Tal, dels ogsaa hvorfor Tallet paa Forseelser mod Autoriteterne (vel navnlig Politibetjente etc.) er steget, naar dog i Almindelighed Antallet af Voldsforseelser, Forseelser mod Freden paa alfar Vej, er aftaget. Men af alt sligt intet Spor.

Man indvende ikke, at disse særlige Data havde taget Plads, gjort Tabelværket kostbarere — og Pengene for Bureauet ere jo knappe. De havde kun taget lidet større Plads, men selv om det var Tilfældet, hvor usigelig megen Plads kunde man saa ikke paa den anden Side have indvundet!

Jeg véd vel, at det ofte er statistisk Sædvane at trykke Rub og Stub, saaledes som man har det liggende — men hvilken Ødselhed med Penge og Arbejde, hvor forvirrende for Oversigten! Skulde det virkelig være nødvendigt at forevige Tallet paa hver eneste Art af Forbrydelser for hvert eneste Aar i Hattings Herred, Fleskum Herred, kort sagt i samtlige Par Hundrede Jurisdiktioner Landet over. Hvad om man tog det for hver Jurisdiktion femaarsvis i Stedet for aarsvis? eller man tog det for hvert Aar amtsvis — Købstæder og Land adskilte — i Stedet for herredsvis? Eller snarest, at man tog begge disse Tabeller, men ikke Tallene for hele den endeløse Række af Herreder, Aar for Aar, Forbrydelse for Forbrydelse, incl. samtlige øvrige Oplysninger der meddeles. Ogsaa her var en Reform paa sin Plads. I Statistisk Bureau foreligger Materialet jo i Manuskript, hvad der er mere end nok til en enkelt Eftersøgning af praktiske eller viden-

skabelige Grunde. Men til hvilken Nytte optrykke disse Talmasser? Mere end højst den halve Plads burde der ikke være indrømmet disse Tabeller, paa denne Halvdel kunde alt fornødent have været meddelt —; selv om ingen Penge havde været sparet, var Oversigten bleven bedre; men selvfølgelig var der sparet ved Formindskelse af de dyre Tabelark, og dette kunde været indvundet til Brug for Bearbejdelsen eller til anden Anvendelse.

Jeg kunde endnu fristes til Bemærkninger om Recidivstatistiken — eller rettere dens Mangel — i Tabelværket og om andre Punkter; men jeg skal standse. Jeg er ledet til min Kritik af Interesse for mit Fag, af Interesse for, at ikke væsentlige Sider af vort Samfundsliv prisgives til fejl Bedømmelse ved officielle, men vildledende Tal, af Interesse for, at der over Statistikens Indgangsport maa males lueforyldt det gamle Ord, at Bogstavet døder, kun Aand giver Liv. Ogsaa Tallene døde eller give forfejlet Liv — naar ikke den rette Livsens Aande er indpustet dem.

Den 3. April 1893.
